

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХААЫАТА

ХААЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 116 (7757) ★ 1994 снл алтынны 4 күн. Олтуорунуун ★ Снлнаты—146 солк. 15 харчы

Профсоюзтар бырачыас акциятын биллэрэллэр

РТСНФ Генеральной Сэбнэте 1994 снл баладан ийын 7 күнүгэр Россияда социальная-экономическай бычымы-майгы уустугун биллэрэбит. Промышленность уонна тыа хаһаайыстыбатын таһыры түһүүтүн быһылыгыгар-майгыгар нэһилиэнньэ үгүс өртүн олохун таһыма намтыы, бүтүн араагалар дыдайымылара салдына турар. Уонунан мөтүөйөн дыон хас эмэ ийынан хамнастарын ылбаттар, аһаҕас уонна көстүбэт-бидлибэт үлэтэ суох буолуу улаатар, тыһыынчанан предпринимелар моҕкурууттааһын ийрбинтигэр тураллар. Уһук Хоту регионнарда мксаллаах быһымы-майгы уматыгы уонна аһы-уолу таһыы тардыллыбытыттан үөскээтэ, предпринимелар аһар-дарыттан ордуктара кыйаан төлөспөт буолуу кризисигэр ыллардылар.

Маннык быһымы-майгыга профсоюзтары правительство социальная-экономическай балаһыанньаны уонна нэһилиэнньэ олохун таһымын туруктаах оҥорууга туһайылыбыт бэйэтин быһаарылыарын, РФ Президентин Ыйаахтарын, сокуоннары толорбото дыкенинэрэр.

Правительство профсоюзтар Бүтүн Россиятааҕы холбохторун, үлэни бизнэсчилэр уонна РФ Правительствотын икки ардыларыгар 1994 сылга сөбүлэһи, салалар тарифнай сөбүлэһилэрин, общественной сөбүлэһи туһунан дуоҕабар үгүс дыһууннаах балаһыанньаларын олоххо ылларбэт.

Дойдуга дыкала маннык туруктамытыттан үлэ-һиттэр правительство экономикай реформаны ыһтар курсун сэмэтиллэр, үлэ дыонун социальная уонна экономикай бырааптарын уонна нитэриэстэрин көмүскүүр күүстээх коллективнай дыһымыларга турунарда күһэлээлэр.

Маннык быһымы-майгы бийиги республикабытыгар эмэ үөскээтэ. Бу дыыл баладан ийын 1 күнүгэр нуруот хаһаайыстыбатыгар төлөнө илик хамнас 115,5 миллиард солкуобай буолла, онтон 74 бырыһыана промышленность предпринимеларыгар тиксэр. Аһардаас «Якуттоль» ПХ иһэ 64 млрд. солкуобай буолла.

Үлэтэ суохтар аһсааннара мэлдьи үүнэ турар, республикада кинилэр аһсааннара баладан ийын 1 күнүгэр 1975 кийиэхэ тийдэ, үлэтэ суох хаалыы таһыма 0,31 бырыһыанга тийдэ.

Онон РТСНФ Генеральной Сэбнэтин Исполкома 1994 снл алтынны 27 күнүгэр уопсай Россиятааҕы бырачыас акциятын ыһтарга быһаарынна.

Үөһэ этилибиттэргэ олобуран республика профсоюзтарын Федерациятын председателлэрин Сэбнэте уурар:

РТСНФ Генеральной Сэбнэтин б.д. алтынны 27 күнүгэр хамнаска иһи суох оҥоруу проблематын быһаарыыга уонна нэһилиэнньэ үлэлээх буолуутун хааччылыыга туһайаан профсоюзтар бүтүн Россиятааҕы бырачыастарын акциятын ыһтар туһунан быһаарыммын ойүүргэ.

б.д. алтынны 27 күнүгэр дээрэ үлэ коллективтарын, сэбиэттэр, президиумнар мунууахтарын, дойдуга, республикада үөскээбит социальная-экономическай быһыаны-майгыны ыһтар мунууахтары ыһтарга, онуоха ураты болдомтоҕу хамнаһы төлөөһүн мэлдьи тардыллыатыгар, кэлэи иһэр кыйыныгы бэлээнэһингэ, табыры уонна аһы-уолу республикада эрдэттэн-эрдэ таһыыга, коллективнай дуоҕабардары уонна сөбүлэһиллэри толоруу хааччылыгыгар туһааһарга.

үлэ төлөбүрүгэр үлэһиттэр бырааптарын иһини хаччыларыгар суукка үгүсүүнү тэрийэргэ, суут процедурадара туттулла сылдьар сокуоннарда сөн түбэһиннэрэн баралларын ситиһэргэ профсоюзнай тэрилтэлэргэ көмөлөһөрү.

Федерацияда чыдаан тэрилтэлэр б.д. алтынны 20 күнүгэр дээрэ профсоюзтар бырачыастарын акциятын ойөөһүн дыадаларын ыһпыттарын туһунан информацияны проф-тутуу отделыгар түһэрэллэригэр. Федерация исполкомун соруудахтыырга.

чидан тэрилтэлэр иллэрэр матырыйаалларын түмүктэринэи республика президентигэр, правительствода, Государственной Муһыахха (Ил Түмэнигэ) сурун бэлэминнигэр.

—б.д. алтынныга профсоюз активна республика правительствотын уонна Государственной Муһыах (Ил Түмэни) бэрэстэбиитэллэрин кытта көрүһүүтүн тэрийэригэр.

СР профсоюзтарын Федерациятын председателлэрин сэбнэте.

Улууспутугар —бу күннэргэ

КЫРДЫАБАСТАРЫ ЧИЭСТЭЭЙИ

Аба дойду сэринтин, хоту көһөрүллүү кыттыылаахтарын, сэрин сылла-рыгар кылбизиннээх үлэлэрин иһин медаллаахтары, бастагы уонна иккис группалаах инбэлинттэри, иһиттэн ураты кыамматтары Кырдыабаастар күннэринэн сибээстээн чиястээһин буолан ааста. Улуус киинигэр 70-тан үөһэ саастаах 180-ча кырдыабаастар бааллар. Олортон биэчэргэ 90-ча иһин кыттылыны ылла. Биэчэри улуус киини кырдыабаастарын сэбиэтин председателэ, сэрин ветерана П. А. Седальцев аста.

Эвэрда тылы улуус киини дыаһалтатын баһылыга А. Р. Саргыдаев, улуус социальная ойөөбүлгэ управленниетин начальнига А. П. Романов этилэр. Сэрин, үлэ ветерана А. Д. Захаров, үлэ ветераннара М. Н. Николаева, Р. П. Седумова ахтым оҥордулар. Кырдыабаастарга 25-тин тыһ. солк. бородууктанан көмө оҥорулуна. Улуустаагы типография директара П. М. Массаж сэрин ветераннарыгар телефон абонеһын босхо бэлэстэтэн бэлэхтээтэ. «Айыллаан» Күлтура диэтин методика М. А. Герасимова салайааччылаах уус-уран самодеятельность коллектива киэҥ программалаах концерды биэрдэ.

С. ПЕТРОВ.

СНИЛЭН «КЭБЭТТИЛЭР»

«Мындааҕааы» табаарыстыба бийыл сайан сүөһү сүмэһиннээх аһылыгы бэлэһиннээһингэ табаарылаахтык үлэлээн кыстыгы көрсөр. Аһардаас снлэһи да угууну ылан көрөр абит буоллаха, 250 гектарга ысыт күөх мавсала-рыттан 5238 тонна снлэс сөбүтүөлкэлэнна.

«СО» көрр.

Ахсынны 12 күнэ — Российской Федерация Конституциятын күнэ

РФ Президентэ В. Ельцин РФ Конституцията скай Федерация Конституци-дин Ыйааһынан нуруот ыһымдылытын бэлэстээн циятын күнүнэн биллэри-бүтүүнүн куолаһааһыны ахсынны 12 күнэ—Көмө динна.

титуцияны ыһымны күнэ — Государственной быраа-һынныгынан — Россий-СИА.

өрөмүөннээс сатаабыт.

—Олох-дыаһах, коммунальная хаһаайыстыба су-луусната манны табаарыс-тыба бааһын-дуолун паач-га үлэлэтин бүһүтүн кэи-иэ тэриллибит. Онон тех-ника хаарбада, списани-еда тахсыбыта тиксидит. Олору оҥосторго үгүс сы-ра барда. Үлэлээтэхтэри-иэ эрэ табыллар. Атын талар суох,—дир баһы-лык.

Туспа счегтаах дыһаһ-та тийэр-таһар үлэлэргэ атыттартан көрдөһөр буо-лан, улахан ороскуоту сү-гэр эбит. Аһардаас икки бензолд өсөтүгэр, 2,5 мол. солк. төлөөбүт. Итинни мунуулаан, бы-лырыныгыттан соһулау-бут иэстэриттан төлөрүй-бүттэрэ саага иккис ийы-гар барбыт. Ыһир кыра бензовоз баара буоллар, бу дыовус учаастак ы-һалдаһын хайа баһарар толоруох аҕа. Уу таһар автомашиналары (списа-ниеда тахсыбыты ылбыт-тар) оҥорулуор дээрэ ууларын бидонуан таһы-на сымдыбыттар.

Итинни, сорох өрүттэ-ри аахсыбатааха, мэлдьэ-силэр кыстыкка бэлэм олохтор. Бары 10 об-еһа сымлаас бэриллибит. Оскуолада, кулуупка бы-тах өрөмүөн кыстыкты-быт. Ваанныкытаахтар. Аварийнай дизель үлэ-һиһэргэ бэлэм турар.

Иһини, быһааннарыс-тан нэпсээтэххэ, тутууну күүскэ ыһтыахтаахтар. Ону ыһтарга бөдөрөчүт быһылытынан 5 сылга ил-гүд ылбыттар, ол эбэтэр бэйэлэрэ бирингээдэ туруо-ран тутар бырааптамыт-тар. Ароһнай тараж, за-правкалыыр пуун тутул-луохтаахтар уонна сана пидорама туруорудлуох-таах. Олорго туох баар матырыйаалларда, обо-рудованиелара толору аба-лыллан бэлэм сыталлар. Тутар-таһар үлэлэрэ хаа-лыт. Оттон олор үбүлэ-һин суоһуттан иһиниби-тэр. Үдэ көһүннэр, эрэ үлэлээбитинэн барыахта-ра.

Бүгүһү Мэлдьэһеп-тинниң олорор, үлэһир,

С. СМЕРНИКОВА.

Кыра учаастактарга

Саҕаламмыт чингэтиллэр

Бытырымы кыра учаас-тактар түмөһүлэрэ Хопто-го нэһилиэгин Мэлдьэһе-тигэр ыһтыллыбыта тү-бэспиччэ буолбатах. Бу

кырыны учаастакка салал-та саага струнтурата тэ-риллэн, баһылык дуоһу-наһа көрүллүбүтэ. Олох-тоохтор ону биһр дойду-лаахтара Н. В. Портня-һинга итэһэйбиттэрэ уон-на сымтарбатарыттан улахан-нык астыммыттар. Атын сиргэ тэлэһийэн үлэлээбит иһин сонун ха-раһынан көрөн, баар ба-лаһыанньаны таба сыана-лаан, сайдыы суолун түр-гөһиник тобулбута. Онон-иэмэ, биримэстэ да, аһа-мыт дуоһунаһа да сөн тү-бөһиспитэ. Чунгуһан тур-бут, кыһалдаата мэлдьи улаханнар кэһиллэриттэн көрүллэр кыра учаастак ыһлгас кэм иһигэр иһин сөбүөн курдук сэргэһи-битэ. Социальная, куль-турнай уонна производ-венная салаалар биһр кинигэ салаллар буолта-ра, смалларын, анааһы-рын сагалыы тобулду-муттара. Ол олохтоохтор кыһалгаларын кыһалда-оҥостон салалта иһинлэр дияһи хайыспыттан, үлэллэр, олорор усулуо-бууларын тупсарбытыт-тан сибээстээһэ.

Биһр холобур. Былы-рыныгы оторунэн көр-сүллүбүтэх тыннымы кы-стыгы нус-хас туоравыт-тара. Мөлүөх хааччыла-дыттан мэлдьи сыһаа-рылар тыһынара үлэлэти-лэр, эбэтэр букатын да дөйө тоһор объекттар ти-гисчэһи үлэлээбиттэрэ. Ити дыон настроениетын көтөхлүтэ.

Үчүгэй наардаах. Эмэ-бу кэмгэ хаһаайыстыба көрүгэ уларыйыта. Нэ-һилик бүтүнүүтэ бааһы-най хаһаайыстыбатынан олорору талбыта. Мэл-дьэһенлэргэ ол ассоциа-цията туспа тэриллибитэ. Председателлэһи эмэ-Николай Васильевич та-лыллыбыта.

Учаастакка олобу-ды-һааҕы хааччылар сулууса

тэриллибитэ. Онон бу 300-чэһэ эрэ нэһилиэ-һиэлээх бөһүөлөһ улахан нэһилиэнтэр статустары-гар тэһнэммитэ.

Уларыйымылар дыон-таба көрөн, сирдээхтик сыаналыыра улахан оруоллаах. Бу кырыны сиргэ дыон-сэргэ тарды-һыта улаатта. Былы-рымын 8 дыһ тутуута са-ҕаламмытыттан аһара бы-һыл үлэһэ киннэр буолла. Ыһас мал осуда ылан ту-һаммыт. Бу сиртэн тэһүт-тээхтэр олохсуһа төһкө-лөр. Сорохтор саймык аһатан, тыа сирэ, урукку-луу түһтэ буруотунаһ уһаарар. Таһтан кэлэи үлэллэр специалистарга олорон ээрэр үс уопсай-даахтар.

—Дыон-сэргэ кэлэи олохсуһарын көбүлүүбүт, араас усулуобуйалары кө-рөбүт. Дыһ-уот тутталла-рыгар 50 бырыһыан чэп-чэтиллээх пидораманы үлэлэтибит, ходоһанан хааччылабыт. Ыһаһа кэ-лэр дыон дыаһалтаны кыт-та сирн туһанарга дуоҕа-бар түһэрсэллэр, туһанар бөдүрүдүн ыһаһа турар, Оттон олохсуһар дыон си-гүн уопсай усулуобуйада олобуран ыһаллар,—дир баһылык Николай Васи-льевич.

Сир туһунан сокуонни баһылык санаатын быһач-чы өтөр: «Бас билэр бааһыт, аһылаһанара сөн»,—дир. Оттон би-лингитэ сирн олүүлэ-һингэ нэһилиэнньэ өртү-тэн улахан мөһүгөр, сөн-сөспөт быһымы-майгы суох. Ол эрэһи, аһы иһи-үс сыһынан боһуруос сы-һымырхаһыа дии саныыр. Ол сир-уот иһараабыттан сибээстээх.

Кыстыкка бэлэм манны баһыл дараһы үчүгэй. Бастаһы мйдарга отту-лар чох саһлааһа өсө-өсө былырыны таһылыбыт. Дыһы туоруур бензи-нээхтэр. Аһы бу күннэргэ соларка аһадыллыахтаах. Тийэр-таһар үлэлэргэ сымдыахтаах техника

Тогтортуугай хайхын дорног байдлыг
хэлхэе. Одоогоорхон нийтэр сүүлхүү хүрүүлсөөт ха-
лдангын хамтаар тэрчүүн туз эгнэрднэн, тэстэн мэлэрин
хүдэ, хүүхдүүд, өрхдүүрхит үгсээрхүү сүүлх, сүд-
лэ, нийтүүрх, хөдлүүлсөөт, хуурууслаарх нийр-
хэн, ханхүү да үлэртэн, нийтүүрх дэгүүрх мэлэри-
нэн, ханхүү да үлэртэн, нийтүүрх дэгүүрх мэлэри-
нэн дүнх-уул түүтх үнүү-байхуу, ахууруу... Үүл
дүүлэн дүүлсөөт.

Улуухан кымыс Эмме өкбөрүт истарыя үүнэрөөчүлүн истарыясын кудатан алдан өлбөтүнүн төгөндөүгө үлөмөтө, ошонун дээрдыкымыста көмөлдөнүп да буюмуб, улуууска дыкталарга зан бастаан кыгуулуубу, и-

Эго ардагына лектор буютууна багырар адат, ол
 тийиш аялдоолаар угуу-интервью айткан-сыйлашкан.

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 277: 1001-1005.

